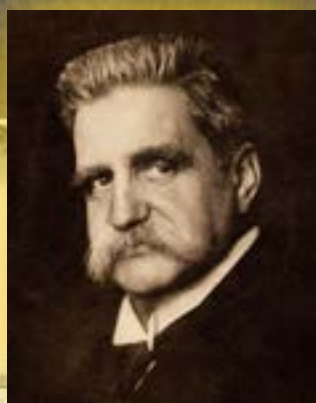

ORDNA & VÅRDA

Nr 4. 2018

MEDLEMSTIDNING FÖRENINGSSARKIVEN I STOCKHOLMS LÄN

Allmän och lika rösträtt

100 år

I dag är den allmänna rösträtten - för både män och kvinnor - en självklarhet i demokratiska länder. Så är det knappast vid förra sekelskiftet. Den politiska diskussionen i Sverige blir vid den tiden alltmer intensiv, flera politiska initiativ faller i riksdagen och rösträttsrörelsen får en allt starkare egen röst. Men ännu 1914 är de konservativa invändningarna avgörande. Särskilt tydliga i första kammaren, indirekt vald och därmed representant för ett både eftersläpande och mindre representativt opinionsläge. Vilket också är meningen vid tvåkamarsystemets tillkomst 1866.

En begränsad rösträtt för män införs redan med det nya systemet 1866. Men strecken för inkomst, förmögenhet, ålder och annat gör att den faktiska rätten bara ökar från runt 20 % i början till 40 % 1908. Väl framme där kan man från konservativt håll till nöds leva med att rösträtten för män utökas ytterligare med tillräckliga "garantier". Och det sker också 1909, faktiskt under Arvid Lindmans högerministär. Nu blir resultatet omkring 80 %. Och proportionella val blir principen i stället för majoritetsval i enmansvalkretsar, som liberaler och socialdemokrater egentligen föredrar.

Värre är det med kvinnorna tycker de riktigt konservativa. Inte minst är de fler än männen, som ju försvarar landet, och man kan befara att de tar över. Dessutom är de mindre objektiva och passar inte att ta politiskt ansvar. Och särskilt hemmen blir lidande.

Lustigt nog ser man från det hållet kommunalpolitiken som enklare och rentav icke-politisk. Där behandlar man ju mest lokala vardagsfrågor, och när inte riket står på spel kan det kanske gå an även med kvinnor. Och kommunalt har faktiskt kvinnor som är myndiga och med tillräcklig egen ekonomi redan rösträtt. Inte så många alltså men ändå. Även valbara i kommunala församlingar blir de 1909. Men eftersom rösträtten är graderad blir det nog ordning ändå, menar de konservativa. Den graderade skalan, nu "bara" 40-gradig, fortsätter att göra sin samhällsbevarande tjänst.

Man kan nog annars säga att 1880-talet är den tid när både rösträtts- och kvinnorörelsen tar fart på allvar - på samma sätt som många andra folkrörelser. Snart bildas organisationer både lokalt, regionalt och på riksplanet. Däribland Sveriges allmänna rösträttsförbund (1890) och Landsföreningen för kvinnans

Kerstin Hesselgren, en av de första fem i riksdagen 1921.

politiska rösträtt (1903). Petitioner, "folkriksdagar", demonstrationer och konferenser kantar tidens regeringar, och det räcker givetvis inte med reformen 1909. Men riktigt samma militanta anda som hos de engelska suffragetterna utvecklas aldrig i Sverige.

Redan 1896 avslås en första rösträttsproposition. Den liberala regeringen Karl Staaff gör ett försök igen 1912, som även det faller på motståndet i första kammaren. Men kriget bryter ut 1914 och ändrar spelplanen. Även om fokus nu akut hamnar på annat håll och en högerregering tar vid, kastas mycket av det traditionella tänkan- det över ända. Och hösten 1917 tillträder en vänsterregering med liberaler och socialdemokrater under liberalen Nils Edén. Men ett första försök i rösträttsfrågan våren 1918 misslyckas på samma sätt som tidigare.

Ute i världen händer nu mycket, särskilt revolutionen i Ryssland och sedan slutet på världskriget tidigt i november 1918. Hungerkravaller och ropen på proletariats diktatur från Zäta Höglund och

T.v. Gertrud Månsson, en av de två första 1910 i stadsfullmäktige i Stockholm. Här bakom sin egen butiksdisk samma år. T.h. Bild av Elin Wägner vid den stora träven av petitioner om allmän och lika rösträtt som kom 1913.

andra vänsteraktivister får motståndet i rösträttsfrågan att vackla även på högerkanten. Redan den 14 november 1918 kommer regeringen med en kommuniké, som visar att man underhand kommit överens med de konservativa. Därav hundraårsmarkeringen.

Så blir också de formella besluten under 1919. Allmän och lika rösträtt genomförs i kommunalval 1919, och den graderade skalan tas bort. I riksdagsvalen gäller beslutet från 1921, och fem kvinnor kommer då in. Logiska förändringar i samma omgång är att en gift kvinna blir myndig och behörig till flertalet statliga tjänster. Men länge kvarstår olika "ordentlighetsstreck", där man saknar rösträtt om man t.ex. avtjänar fängelsestraff, är försatt i konkurs eller lever på fattigvården. Men de tas bort efterhand.

Man kan inte säga att Sverige ligger i framkant när det gäller i varje fall kvinnlig rösträtt. Nya Zeeland och Australien är mycket tidigare åren kring 1900. Finland, Norge och Danmark följer under perioden 1906-1915. Storbritannien, Tyskland och USA omedelbart efter

Nils Edén, som var statsminister vid tiden och starkt pådrivande i frågan.

krigsslutet - alltså ungefär som i Sverige. Och vem blir då sist? Kanske Schweiz, som kommer till skott först under perioden 1959-1990.

Som land är Sverige i tiden kring 1900 fortfarande starkt värdekonserverat präglad, något som även länge har eldat på emigrationen. Och tvåkammarriksdagens konstruktion verkar också mot förändringar, något som även blivit tydligt långt senare under 1900-talet. Att man trots en avsevärd mobilisering i civilsamhället inte kommer i mål med rösträttsfrågan redan före

krigsutbrottet 1914 behöver ses mot den bakgrunden.

Även om en allmän och lika rösträtt framtvingas av stämningarna vid krigsslutet, skulle detta rätt säkert ha skett ändå under 1910-talet - även utan ett krig. Inte minst därför att den avsevärt ökade manliga rösträtten 1909 resulterat i en stor förändring av valmanskåren både kvantitativt och socialt. Och man kan nog också säga att frågan vid det laget är mogen även hos flertalet ledande manliga politiker. Några kvinnor på den nivån finns inte ännu.

Sensmoralen blir till slut att stora samhällsförändringar i grunden förutsätter både den formaliserade politiska strukturen och medborgarnas frivilliga kollektiva ansträngningar i organisationer och annat föreningsliv. Just det som vi ofta kallar civilsamhället. Naturligtvis också drivkraften hos enskilda personer. Inte minst de många kvinnor som i rösträttsstridens efterskörd senare fått politiska uppdrag eller på annat sätt verkat i likställighetens anda.

Leif Gidlöf

Enskilda arkiv

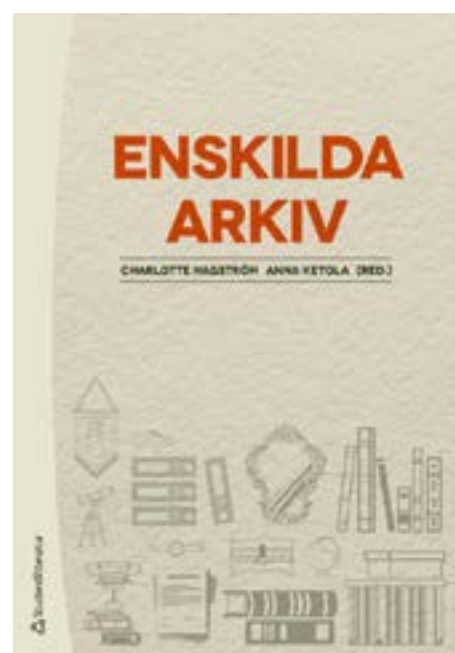
Av Charlotte Hagström & Anna Ketola (red.) (2018, Studentlitteratur).

Denna alldeles nyutkomna handbok, som tillkommit med stöd av Folkrörelsernas Arkivförbund, har ett brett syfte. Den riktar sig till såväl studerande och yrkesverksamma arkivarier som personer inom föreningslivet och på annat enskilt håll med ansvarsfunktioner och engagemang i arkivfrågorna. Och tiden har varit mogen att fånga upp vad som hänt på området under de senaste decennierna.

I sin disposition går boken (187 sidor) från frågor kring tillkomst och initiativ, över styrning, förtecknande, leverans och bevarande fram till användningen och framtidsproblemen. Nio författare med kva-

lificerade erfarenheter från olika delar av arkivområdet svarar för texten, som lyckas väl med balansen mellan principer, strukturer, tekniker och högst konkreta vardagsfrågor.

Ett samlat omdöme är att boken lämpar sig utmärkt som handledning för beslutande och ansvariga centralt inom större organisationer. Både för helhetsperspektivet, systematiken och den informativa styrning som behöver förmedlas inom respektive område. För berörda på nivåer därunder i t.ex. mindre föreningar är den lämplig att ha tillgång till som inspiration och uppslagsbok, när frågorna blir aktuella.

Status för flytten till Liljeholmskajen

Just nu pågår förberedelsearbete för fullt på Stadsarkivet inför flytten till Liljeholmen. Samtidigt som själva byggandet av de nya arkivutrymmena pågår. Så vad är det som ska öppnas egentligen?

Jo våren 2019, i mars så öppnas dörrarna för allmänheten till det som blir en ny del av Stadsarkivet, Liljeholmskajen. Mer än hälften av stadsarkivets bestånd hamnar vid Liljeholmskajen, t.ex. kyrkoarkiv, föreningsarkiv, länsstyrelsen, gas-, el- och vattenverksarkiv, spårvägsarkiv, sjukhus och mycket mer. Besökarna kommer även att kunna ta del av bebyggelsehistoria och det fantastiska material som finns samlat i det som kallas för kart- och ritningsarkivet. En stor del av samlingen är unik och klassad som världsminne av Unesco.

Här är en visionsbild av hur den publika delen kan komma att se ut i de nya lokalerna i Liljeholmen. Bild: Ahrbom & Partner.

Flytt och överföring av arkivhandlingar påbörjas i december 2018 från Stadsarkivet till Liljeholmen. Det nya arkivet är en nödvän-

Byggandet av nya arkivlokalerna vid Liljeholmskajen pågår för fullt, gamla Vin & Sprits lokaler. Foto: Robert Blomqvist

dig expansion då Stadsarkivet har växt ur sina lokaler på Kungsklippan. Tidigare lokaler i Frihamnen kommer att helt och hållet lämnas.

Precis som på Kungsklippan så kommer det att finnas en programverksamhet på Liljeholmskajen med forskarsal, föreläsningar och anordnas visningar. Ambitionen är att skapa ett modernt arkiv som erbjuder en attraktiv mötesplats.

Ett världsminne på Stadsarkivet

Kart- och ritningsarkivet som finns på Stadsarkivet är klassat som världsminne av Unesco. Foto: Stockholms stadsarkiv

ANSÖK NU!

FSL:s kultur- och forskningsstipendium 2019

Stipendiet delades första gången ut våren 2017 till två sökande, som senare har presenterat sin verksamhet i FSL:s medlemsblad **Ordna & Vårda**. 2018 delades det ut för andra gången. Stipendiet på 10 000 kr utgår som en helhet men kan också delas på två mottagare.

Nu är det dags att söka FSL:s kultur- och forskningsstipendium 2019. **Sista ansökningsdag är den 14 januari 2019.**

En viktig uppgift för FSL är att verka för att föreningsarkiv vårdas väl men också görs kända och använda. Hela kedjan är viktig, och det kommer an på många engagerade personer ute i det ideella föreningslivet att dra sina strån till stacken. Det kan röra sig om särskilda insatser för att samla och ordna arkiv men också om att tillgängliggöra dem i form av t.ex. en utställning, en publikation, en nyskapande nätpresentation, en digitalisering. Men det kan även vara fråga om ny forskning på ett område där arkivet utgör en viktig kunskapskälla.

Vi vill alltså belöna kreativitet och aktivt arbete med arkiven. Den uppmärksamhet som stipendiet ger kan dessutom i sig själv skapa en positiv dynamik. Kultur och forskning är i denna mening två sidor av samma mynt.

Stipendiet kan sökas av en medlemsförening men också av en enskild medlem eller annan person som verkar i stipendiets anda. Det kan gälla både nyligen genomförda och pågående aktiviteter. Ansökan bör innehålla en konkret beskrivning av projektets syfte, finansiering och praktiska genomförande. För ansökan kan det räcka med en A 4-sida där syftet och användningen anges, gärna med en kostnadsberäkning.

Om ni har frågor är ni välkomna att i första hand kontakta:

Kent Zetterberg (kent.zetterberg@gmail.com) eller
Göran Rydeberg (goran.m.rydeberg@gmail.com)

Välkomna med era ansökningar!

Ansökan ska vara FSL tillhanda senast den 14 januari 2019.

Ansökan skickas till:

Föreningsarkiven i Stockholms län
c/o Stockholms stadsarkiv
Box 22063
104 22 Stockholm

Instiftat Stockholm oktober 2015

Styrelsen för Föreningsarkiven i Stockholms län /FSL

Arkivåret 2018 för FSL

Året 2018 har medfört många jämna år för svensk arkivverksamhet.

Först naturligtvis Riksarkivets 400 år som firades i våras. Sedan fyllde Folkrorelsernas Arkivförbund (FA) 50 år som också uppmärksammades inom föreningsarkivens verksamhet. Därefter kunde vi notera att Arkivens dag hunnit med 20 år som manifesterades med det glada temat Fest & Glädje. Ett betydligt lättare tema att gestalta än tidigare års något svårare/svårmodiga teman.

Här kan även nämnas att Folkrorelsernas Arkivförbund nu avslutar sin gärning som sammanhållare för länens föreningsarkiv och sammangår med Näringslivsarkivens Förening (NAF) till nya Svenska Arkivförbundet (SA) som träder i funktion 1/1 2019.

Förutom firandet av jämna arkivår så har arkiv-Sverige också en Arkivutredning att ta ställning till. Enskilda arkiv har getts en passus i det utredningsuppdrag som givits av regeringen till den särskilda utredaren. FSL har deltagit i processen och kommer även att göra ett inspel.

Uppe på Kungsklippan gläds FSL över ett mycket trevligt samarbete med Stockholms Stadsarkiv (SSA). FSL ges generöst tillgång till lokaler vid kurstillfällen och andra sammankomster. Detta uppskattas av våra medlemmar som kan nå Stadsarkivet såväl från norr som från söder. SSA själv är i flytt-tagen till den nya arkivlokalen i bergrummen på Liljeholmen, dit bl a de omfattande kart- och byggnadsritningarna kommer att flyttas. Stockholmska föreningsarkiv kommer också att överföras till Liljeholmen. FSL:s eget arkiv, ca 20 volymer omfattande de tjugo första åren, överlämnades i våras till Stadsarkivet för förvar. FSL har ett löpande hyresavtal.

FSL har glädjande fått ett antal nya medlemmar, föreningar av olika karaktär som insett sitt behov av

arkivkunskap. Mycket roligt att man hittar fram till oss. Sen förra året har vi introducerat en ny kurs om Digitalt bevarande och även återintroducerat kursen om Dokumenthantering. Båda kurserna mycket uppskattade och välbesökta.

I december 2017 skrev FSL under ett dokument om samverkan med Hembygdsförbundet i Stockholms län (SLH). Till att börja med att gälla för ett år i taget. SLH har uttryckt behov om bättre arkivinsikt i sina över 120 föreningar i länet. Under året har ett program tagits fram och hösten 2018 har fyra olika träffar ordnats med dessa hembygdsföreningar. Start i september på Stockholms stadsarkiv där begreppet arkiv och nyttan med arkiv presenterades. Oktoberträff på Norrtälje stadsarkiv med drygt 20 deltagare. Därefter träff i södra länet, Haninge och avslutningsvis en uppsamling på SSA. Vid samtliga tillfällen har FSL:s kursledare medverkat. I samband med dessa kurser har den nya broschyren Arkivförening presenterats.

I samband med årsmötet på Elfvinggården i Bromma fick styrelsen flera nyval till förnöjelse för det fortsatta arbetet. Årets stipendium gick till Förningen för Kanot-Idrott (FKI) som blev den värdiga mottagaren. Senare vid varmare väderlek fick styrelsen nöjet att besöka kanotföreningens förnämliga föreningslokal, byggd 1913 i national-

romantisk stil ute på Måsholmen, norra Djurgården. Ett kliv rakt in i historien.

FSL:s omfattande databas ASL har varit föremål för en enkät till länets kommunarkivarier med frågan hur de brukar ASL. Som ägare till databasen känner FSL ett ansvar att den är relevant och om möjligt hålls uppdaterad. Vi ser detta som ett kvalitetsarbete.

Vidare har vi under hösten startat en ny aktivitet förlagd till tisdagar på Stadsarkivet där ett kort populärföreläsning hålls för medlemmarna. Vi vänder oss här till våra seniora medlemmar. Detta är nu en ny företeelse som vi "kopierat" från Stadsarkivets välbesökta onsdagsföreläsningar. Om detta faller väl ut ser vi en fortsättning under 2019.

Styrelsen för FSL välkomnar alla förslag till aktiviteter och kunskapsutveckling så att vi tillsammans kan känna en ständig förkovran i våra utbud.

Nu i retrospektiv ger året 2018 ett godtagbart intryck. Eller vad tycker våra Ordna & Vårda läsare?

Monica Frumerie,
ordförande FSL

Dataskyddsförordningen (GDPR) och föreningsarkivet

GDPR - 6 månader efteråt

Ingen har väl undgått att notera att från 25 maj 2018 gäller EU:s nya dataskyddsförordning (GDPR). Den nya förordningen innebär ju i jämförelse med den tidigare Personuppgiftslagen (PUL) skärpta regler samt utökad efterlevnadskontroll vid hantering av personuppgifter och särskilt känsliga sådana. Detta berör även hantering av sådana uppgifter i enskild sektor.

Grundregeln i samtliga fall är att personuppgifter inte ska sparas under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen, dvs har man fullgoda skäl att spara sådana uppgifter är det generellt inga problem att göra detta. Dessutom ska all hantering av personuppgifter som inte är av enbart privat karaktär alltid innebära att en planering måste ske så att sådan information inte får hanteras så att den kan leda till skada för enskilda personer eller grupper.

Några grundläggande krav och begrepp

Här är några grundkrav och -begrepp som är bra att känna till och förstå för att på bästa sätt hantera personuppgifter

Personuppgifter är uppgifter som på något sätt kan hänföra sig till levande identifiera personer (oavsett i vilket medium och på sättet för hur dessa uppgifter redovisas). Känsliga personuppgifter är sådana som rör:

- ras eller etniskt ursprung
- politiska åsikter
- religiös eller filosofisk övertygelse
- medlemskap i en fackförening
- hälsa
- en persons sexualliv eller sexuella

läggning

- genetiska uppgifter
- biometriska uppgifter som entydigt identifierar en person (nyhet i GDPR).

och de ska normalt inte sparas annat än om de är absolut nödvändiga för viss verksamhet.

Informationsminimering

Samla inte in och spara mera information än vad som behövs och

gäller hur förordningen ska tolkas, men avgörande är att föreningarna har en bra koll på sina personuppgifter och kan motivera vad, hur och varför man samlar in och sparar dem. Dessutom ska man vara beredd på att hantera förfrågningar kring innehållet i föreningarnas verksamhet och arkiv. Det eftersom det inte är enbart sk allmänna handlingar -dvs sådana som förekommer inom den offentliga sfären- som allmänheten har rätt att få insyn i. GDPR ställer krav även vid hantering av sådant material som inte är allmänna handlingar och ger möjligheter att begära information om förvaring och användning av personuppgifter även hos aktörer inom enskild verksamhet.

använd den inte till något annat än vad den ursprungligen samlades in för.

Samtycke

Behöver föreningen hantera personuppgifter – skaffa om möjligt samtycke i skriftlig form från berörda.

Policy för hantering av personuppgifter

Föreningen är personuppgiftsansvarig för de personuppgifter den hanterar. Detta ansvar bör lämpligen regleras så att det är styrelsen kollektivt eller ordförande som svarar för dessa frågor för föreningens räkning. Det är alltid bra om föreningen också har någon form av policy för hantering av personuppgifter och också kan möta eventuella krav på att kunna ta fram uppgifter om vilken sådan information som finns hos föreningarna om enskilda personer.

Avslutande kommentar

För föreningsarkiven bör inte GDPR-bestämmelserna innebära några omfattande problem. Visserligen är mycket ännu oklart vad

Till sist – trots att vi långtifrån ännu kan säga vad GDPR egentligen innebär, är det ändå så att den främst ställer krav på offentliga aktörer. För föreningarna och deras arkivverksamhet kommer den inte att ha så stor påverkan – kanske den leder till att vi får bra ordning på vårt material och det är väl alltid något att sträva mot. För den som vill veta mera rekommenderas att gå in på hemsidan för tillsynsmyndigheten för personuppgiftsfrågor – Datainspektionen.

Göran Rydeberg
avdelningschef vid Stockholms
Universitet med ansvar för dokument-
hantering och personuppgifter

Grattis Arkivens dag – 20 år! Årets tema *Fest & Glädje*

Årets tema Fest & glädje hade tolkats på flera olika sätt bland Stockholms läns arrangörer, ett axplock illustrerar här de olika program som man som besökare kunde ta del av under dagen.

Dansmuseet visade vad det kostade att äta på Operakällaren 1918? Nordiska museet berättade om "Hur har människor firat skolavslutningar, dop, bröllop och begravningar? Vilken typ av mat anses ingå i en festmåltid och hur har människor förr och nu ordnat med den sista festen, begravningen, för de sina?"

Sollentuna kommunarkiv bjöd på filmpremiär och hade rekordmånga besökare. Upplands Väsby arkivförening samarrangerade tillsammans med Upplands Väsby kommunarkiv och bibliotek och visade filmer om Bonnlunda dansbana, Kungens Eriksgata 1997, Bostadsmässan Bo-85, Rockbandet Europe och arkivmaterial om hockeylaget Vilda Väsby.

Arkivens dag fyllde 20 år och detta firades med särskilda arkivballonger. Det lättsamma temat har vi noterat lockade till fler arrangörer än vanligt i länet.

JANUARI 2019

14 sista ansökningsdag för FSL:s stipendium

FSL:s årsmöte kommer att hållas i den senare delen av mars månad 2019. Kallelse, inbjudan och mer information kommer att presenteras i nr 1.2019 av Ordna & Vårda.

Ordna & Vårda ges ut av Föreningsarkiven i Stockholms län, FSL
Org.nr 802400-1391 **Postadress** c/o Stockholms stadsarkiv, Box 22063,
 104 22 Stockholm **Besöksadress** Kungsklippan 6. Tel 08-508 283 42
Hemsida www.fslarkiv.se **E-post** info@foreningsarkiven.a.se
Ansvarig utgivare Monica Frumerie
Redaktionen för Ordna & Vårda **Text & Foto** Emelie Geuken
Layout Hasse FotoSättare **Tryck** Adegraf AB
Manusstopp Ordna & Vårda nr 1.2019- 10 januari 2019

